

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA LJUDSKEGA GLEDALIŠČA
NA JESENICAH

LEONHARD FRANK

„Ozrok“

SEZ. 1946-47

ŠTEV. 2

D-17 3666- 1946/47

782
GLE

PREMIJERA 18. JANUARJA 1947

033 5366, 2
2. 12. 2013

VZROK

Napisal: Leonhard Frank — Drama v štirih dejanjih — Režiser
in inscenator: Tič Srečko — Poslovenil: Ciril Debevec

O s e b e :

Morilec	Mahníč — Pogačnik
Gospodinja	Jeršič Tončka
Gostač	Lotrič Franc
Pocestnica	Gostiša Tatjana
Učitelj	Tič Srečko
Dva učenca	} Korbar
Zupanc
Mati	
Predsednik	Markelj Janko
Državni pravdnik	Tič Srečko
Zagovornik	Čebulj Bojan
Enooki porotnik	Culjkar Franc
Drugi porotnik	Tomaževič Franjo
Ključar	Pogačnik — Mahnič
Duhovnik	Savinšek Anton
Sluga	Stržinar Franc

Porotniki, občinstvo

Mladini neprimerno!

GLEDA LIŠKI LIST

SLOVENSKEGA LJUDSKEGA GLEDALIŠČA NA JESENICAH

SEZONA 1946/47 — ŠTEV. 2

LEONHARD FRANK:

VZROK

(Premiera 18. januarja 1947.)

Nemški pisatelj Leonhard Frank, rojen 4. septembra 1882 v Nürnbergu, je pisal novele („Človek je dober“ iz l. 1919), romane („Meščani“, „Od treh milijonov trije“) in drame („Vzrok“, „Karel in Ana“).

Frank je eden izmed redkih modernih nemških pisateljev, ki se jim je uprla prusaška miselnost, predvsem njeno brezobzirno nasilje nad osebnostjo, nasilje nad popolno svobodnostjo slehernika, ki uničuje resnično svobodo že v njeni osnovi. V nujni zvezi s tem je njegovo antimilitaristično razpoloženje, ki ga je izpričal v letih prve svetovne vojne. Zgrožen nad brutalnim uničevanjem najžlahtnejšega — človeka, je zaklical v svet besede, ki jih poudarja tudi glavni junak naše drame: „Mar so ljudje zato prišli na svet?“

Vse svoje pisateljsko prizadevanje je Frank posvetil borbi za človeka, ki je v svojem bistvu vedno dober in lep. Zato ga lahko postavimo na tisto vzvišeno mesto, kjer stoje Tolstoj, Gorki, Prešeren, Cankar in drugi, ki resno opominjajo nas in vse poznejše generacije: Spoštujte človeka!

„Vzrok“, imenitno odrsko delo L. Franka, izredno po svoji zgradbi (besedila je začudo malo, opombe so podrobne, pisane sočno in z veliko literarno ambicijo, še več, so dovršena psihoanaliza, h kateri moreta dramaturg in režiser komaj kaj dodati; na pr.: Morilec spusti roke, ki jih je držal v višini prs, da mu obvisijo kot plavuti morskega psa; ali... v napetem držanju se dvigne, roke iztegne na obe strani, kakor da balansira na vrvi; ali... prisluškuje z grozo svojega srca... itd.), predstavlja eno

izmed njegovih najodličnejših apologij zaupanja v človeka, hkrati pa eno izmed najbolj žgočih obsodb nasilja nad njim. To izrazito psihološko dramo moremo registrirati kot izjemno odrsko stvaritev, ki si drzne reševati težak obči problem, ki se razrašča ne iz vsakdanjega, splošnega, ponavljajočega se doživljanja, temveč iz enkratnega, edinstvenega, trenutnega, a usodnega doživetka. Na ta način je Frank lahko kar najbolj spretno služil svojemu vzvišenemu programu.

Gre za neznamen dogodek, mimo katerega bi šlo tisoč in milijon ljudi brez škode za svoj duševni izraz, za svoje življenje in bodočnost, ki pa tega ali onega posameznika lahko uniči in ubije. Človek, ki se nikoli ni boril z revščino, ki se je na široko izognil vsemu, kar predstavlja polno človečnost, to je: trpljenju, odpovedi in razumevanju, skratka človek, o katerem Frank z neko trpko ironijo, trdi, da ima „zdravo človeško pamet“, tak človek bi se podobnemu malenkostnemu dogodku kvečjemu nasmehnil.

Osemleten fantiček, ki je zrasel v silni revščini, na šolskem izletu ne more kupiti skodelice mleka. Učitelj, ki sovraži revne in slabotne učence, ga pusti stati pred plotom. Ubogi otrok gleda skozi razpoko na gostilniški vrt, kjer sošolci pijejo mleko. V tistem hipu je njegovo življenje uničeno; učitelj ga je ubil. Prej je bil „tako živ in vesel“. Ob tem neznatnem dogodku pa je zgubil samozavest in „moč za neupognjeno življenje“ ter mislil, da sme z njim delati vsak vse, kar hoče. To mleko, ki si ga ni mogel kupiti, belo mleko, najpotrebnejša otroška hrana, simbol nesebičnosti in radostnega dajanja človeku iz svojega najglobljega bistva, mu je vedno pred očmi. Dvajset let kasneje učenec gre in ubije svojega učitelja.

Ali ni to do kraja smešno in nemogoče?

Morilec je strašno začuden, ko sodišče odklanja neznamen vzrok, ki ga navaja za svoj zločin: „Kaj se to res nikomur od vas ne bi moglo primeriti?“ Sodniki in porotniki, „ljudje z zdravo človeško pametjo“, se mu posmehujejo. Morilec podkrepi svojo izpoved z dogodkom, ki je bil zadnji in neposredni povod njegovega zločina. Pri učitelju se je namreč srečal s širomašnim in slabotnim dečkom, ki je prišel po zvezke, da bi dobil

jabolko. Učitelj se spričo tolike predrznosti — po zvezke hodijo vendar lahko samo bogati dečki — razsrdi in drgne dečka v obliki križa s pečatnim prstanom po čelu. „Moral sem gledati,“ izpoveduje morilec, „kako je učitelj fantička oskrnil in kako mu je v odrevenelo dušo vžgal isti vzrok, ki je uničil mene in moje življenje.“ Kajti „to znamenje na njegovem čelu ne bo nikoli več prešlo. Ko izgine na zunaj, potem bo udarilo na znotraj in zaznamovanec bo nosil znamenje v svoji duši za vse življenje.“

Mrzle pravice, ki sodi po črki, morilčeva izvajanja ne prepričajo. Ta justica, ki prizna verodostojnost tistemu, ki priseže na Kristusa, ne pozna biblijskega izreka: Kdor pravi svojemu bratu raká, to je, kdor mu pravi s a m o bedak, je kriv njegove smrti.

Morilec je obsojen na smrt.

In vendar je morilec razen matere, pobešnice in zagovornika edina polna človeška osebnost, ki se po časopisju bori za čisto človeštvo, za vsakega posameznika, bori se proti tistim najbolj neznatnim, za človekovo življenje najbolj usodnim vzrokom, ko trdi, da je „skoro vseh zločinov kriva samo napačna vzgoja in pa nemoralne socialne razmere.“ Človeško lep je, ko izpove, da so vsi ljudje po naravi dobri, da je bil dober tudi učitelj, ki so ga le razmere napravile takšnega, kakršen je bil. Oba, on in učitelj, sta žrtvi istega vzroka: nespoštovanja človeka.

Frank je poleg toplega lika glavnega junaka postavil še dve čudoviti človečnosti. Najprej morilčevo mater, ki veruje v svojega sina, ker ve, da je dober in da se bori za najvišji cilj. S preprostostjo velikih duš zaupa sinu, velikemu borcu za človeka, ki ga drugi zasmehujejo: „Ampak tvoj članek v časopisu! Kako me je to veselilo! Brala sem ga. Ampak jaz sem ga razumela. O, jaz sem tvoj članek dobro razumela!“ Ta mati je sestra lepih mater, ki sta jih opisala Cankar in Gorki. Porazno močna je scena, ko sin opazi, da v njihovi revni družinski sobici ni več križa, simbola trpljenja, razumevanja in polnega žrtvovanja za človeka. Kje je? Mati je križ prodala. Revščina jo je k temu prisilila. S strašno grozo zakliče sin: „Tako, Kristusa si prodala? Našega Kristusa!“ Našega! Kristusa malih in ubo-

gih in dobrih. V odrski literaturi je malo tako močnih scen, kakor je ona v zadnjem dejanju: Poslednje srečanje sina in matere. Čez pol ure mu bodo odsekali glavo. Mati mu je prinesla blazinico, ker je zvedela, da so v ječah ležišča zelo trda. Da se bo pred smrtjo vsaj enkrat v življenju nekoliko odpočil. Nenadkriljiva tragika: sin sreča svojo žalostno, do smrti žalostno mater. „Zdaj bom tudi jaz umrla,“ pravi mati, „saj sem ga vendar rodila!“

Pocestnica je morilcu po svoji usodi in karakterju zelo sorodna. V njej je polna človeška kvaliteta. Za njenim umazaniam zunanjim življenjem slutimo svetniško, to je, zares človeško polnost. Pocestnica je lepa sestra Sonjice iz „Zločina in kazni“.

Opozarjam na zadnje dejanje, ki ni samo najmočnejši protest proti zapostavljanju ter ubijanju človeka, ampak strahotno veličasten krik človeka po svobodi. Vstalo je lepo jutro, ptiček se je pognal na rešetko in veselo zapel. Obsojenec vidi in sliši vse to in iz njegovega srca plane krik, ki ga ne smemo nikoli pozabiti. Krik, ki razganja človeka iz stoletja v stoletje, krik po svobodi! Ta prizor sem videl v nekem francoskem filmu in prepričan sem, da so ga Francozi vzeli iz „Vzroka“: Igral je znameniti Baur. Film so ustvarili med vojno. V Baurovem kriku sem zaslišal krik vse zaslužnjene Francije, krik vsega sveta, ki so ga tlačili fašisti.

To delo ne sme iti brez koristi mimo jeseniških ljudi. Tu se moramo naučiti spoštovanja do človeka, naučiti se, kaj človeka ubija: nepravilna vzgoja in pa nemoralne socialne razmere. Drugi vzrok smo več ali manj odstranili. Obstoja še prvi: napačna vzgoja. Vzgojo predstavljajo naši odnosi do človeka. Te odnose moramo urediti, do polnosti poplemenititi in jih očistiti tudi najmanjših napak, ker so v njih zakoreninjene vsi vzroki, ki bi povzročili tragično usodo posameznika in nelepo življenje naše slovenske in občečloveške skupnosti.

Dramaturg

...

Nekaj citatov iz „Vzroka“

„Ali ste že kdaj razmišljali, kako to, da je vaša eksistenca tako krasno gladka, dočim se morajo milijoni preživljati v siromaštvu in blatu? Premišljuje o tem! Kdor tega ne dela, je res šuft!“

„Saj jaz občutim to bedo mnogih morda zato tako žgoče, ker že od mladih let nisem imel kaj žreti in sem zaradi bede postal tako ničvredna svinja. Še podgana je ponosna in dostojanstvena v primeri z nami!“

„Že tisočletja zahteva človek z rjovenjem, z jokom in stokom in s ponižnostjo, da bi ga planet preživljal . . . Jaz sovražim predstavnike tistih, ki to preprečujejo.“

„Socialne razmere so kakor ogromen vodni vrtinec. Zgoraj se vozijo stebri družbe v velikem krogu lagodno in varno po poti svojega življenja, spodaj pa se lijak vedno bolj oži in voda v krogu drvi. Spodaj ljudi premetava in buta drugega ob drugega, grozotno trenje nastane, divja borba za golo, golo življenje. Milijoni so obsojeni, da živijo tam spodaj v uboštvu in da v revščini poginejo. Kdor pa hoče navzgor, kjer so krogi široki in kjer polje življenje, tega vtaknejo v ječo ali pa ga usmrtilijo.“

„Če bi bil jaz ljubi Bogec tele države, potem bi določil takole: kdor nekoga obsodi na smrt, ta mu mora tudi sam glavo odsekati. Do skrajnosti svojeručno! Mogoče bi bilo potem število smrtnih obsodb malo manjše.“

Kadar bom jaz umrl,
bo blodil moj otrok
po soncu, ob vrtnem plotu sedel
ter s čutečim srcem in s pametjo
premišljeval ta svet,
raze med kamenjem
in hrošče, ki sede na cvetih.

Mnogo bremen te čaka,
dete moje,
in mnogo joka.
Trpeti boš moralo
kot vsi.
O, da bi dobra lastnica vrta
dala skozi ograjo
mojemu otroku
samo peščico češenj!

.....

Iz dramaturgove beležnice

„Zdaj imate vest, ki vam trka na okno; imate plot, ki ne morete preko njega.“

Prazno gledališče.

Ivan Cankar! Glas vpijočega v puščavi.

Slovenci smo bili hlapci, ponižni, prizadevni itd. Poznali pa smo eno samo saboterstvo. Kulturno. Prav zato smo bili hlapci.

Kultura je mati plodnih revolucij.

Zato so nekulturni ljudje reakcionarji prve vrste!

Z žarometi jeseniškega gledališča nisem zadovoljen. Na odru potrebujemo več luči. Stari Grki so bili zares mojstri. Hoteli so vso luč. Uporabljali so najmočnejši žaromet — sonce, razsvetljajč pa je bil Zeus. Vesel sem, da moji študentje to razumejo.

Lep glas. Prikupna deklica. Šestnajst let. Prvič na odru. Skušnja za skušnjo. Ustvarili smo Nino: glasovne kadence, podarke, kretnje, vse smo ji dali. Vse in — nič. Ker Nina ni živela iz nje. Pri vseh predstavah sem bil nestirpen in sem čakal, kdaj se bo Nina prebudila. Bil sem namreč trdno prepričan, da se bo. In danes se je to zgodilo. Ko je prišla s scene, je komaj slišno dihala. Bil je pravi, pristni dih, ki je Maksu tako drag, drobceni dih, ki pa ga sliši vsa dvorana. Stanislavski bi dal zanj cekin, jeseniški dramaturg pa se samo malo nasmehne, ker ga takoj zresni zehanje občinstva.

Imam navado, da zvečer, ko pridem domov, preberem eno ali dve Prešernovi pesmi. Danes sem bral „Neiztrohnjeno srce“. Ugasnil sem luč in takoj zaspal. Sanjal sem o tem neiztrohnjenem srcu. Videl sem, kako so ga „razplatili“ in našli v njem sveženj papirjev. Dali so ga mojemu dragemu učitelju na univerzi, ki je tudi stal ob grobu. (Grob ni bil v Kranju, pač pa tik ob enem izmed triglavskih jezer.) Profesor je sveženj razvil in ves vesel pokazal papirje ljubljanskemu dramaturgu in moji materi. Prešernova nova tragedija! Obema so sijale oči, moja mati

je bila vsa iz sebe in je vzkliknila: „Vendar!“ Nisem se začudil, kot bi se moral, saj se moja mati nikdar ni ukvarjala s prešernoslovjem, njegove pesmi pa so ji zelo všeč. Takoj nato sem se zbudil in zdaj razmišljam: zakaj Prešeren ni napisal tragedije, ki jo je nameraval napisati? S snovjo si je bil prav gotovo na jasnem. Kaj tedaj? Oblika? Zanj nemožna strnitev liričnih in epičnih prvin v nov element: dramatičnost? Problemi o odrski ponazoritvi prvenstveno notranjih zasnutkov, zapletov in peripetij? Nerazrešljivost konflikta, ki je tedanji dramski principi niso predvidevali? Pravično in velikodušno priznanje Kolumbu — Linhartu? Utrujenost ali prekreževalka računov — smrt? Kdo to ve! Razmišljam in najdem: to tragedijo vendar poznam! Tragedija njegovega življenja! Linhart je svojo tragedijo ob prvi uprizoritvi šepetal, Prešeren je šel dalje: on jo je igral. Bila pa je tako grozotna in katastrofalna, da se je protagonist izčrpal ob nji. In zdaj ni in ni igralca, ki bi nastopil v reprizi.

Nenadoma sem doumel bistvo igrilstva.

Človek, ki ni dojel Prešerna, ne more biti slovenski igralec.

Režiser Tič je danes dejal, da so statisti kri pravega teatra. Podpišem.

Kaj bo s „Tugomerom“?

Naša uprava bi morala vedeti tole: če hočemo proletarsko gledališče, moramo imeti buržuazno sceno! Tu se stikata dva sovražna pojma v zahtevi po d o g n a n o s t i, ki pa je ni, če se bojimo vseh številnih ž r t e v.

Gledališče je last ljudstva. Ampak samo dvorana. Doslej še nisem videl zborovanja, na katerem bi bila množica na govorniškem odru, govornik pa bi stal v areni in poslušal govornika — množico. Ampak na Jesenicah so nekateri, kot se zdi, to že videli. Morda to svojo „revolucionarno“ idejo tudi uspešno propagirajo, ker je dvorana običajno precej prazna.

Janko Markelj je igral Kantorja in hvaležen sem mu za dobro igro. Na skušnjah se nekaj časa ni znašel. Kantorjev lik mu je bil zamotana uganka. Ko pa sem mu govoril o Nietzscheju, je vse do kraja doumel in takoj vedel, kaj mora ljudem po-

vedati. Ne bom pozabil današnjega zaključka drugega dejanja. Kantor ubije Maksa in nažene družino spat. Ko ostane sam, se vse zruši v njem, omahne na stol in njegova glava z vso močjo udari ob mizo. Luč ugasne. V dvorani s m e h ! Pohitim k igralcu in mu čestitam. „Klovn!“ si je grenko dejal. Poslušala sva pristrčno hihitanje v dvorani. Bal sem se, da bo v tretjem dejanju odpovedal, zato sem mu dejal: „Misli na Cankarja!“ „Bom,“ je dejal in strt odkolovratil v garderobo. V tretjem dejanju je bil zbran in ustvarjal en.

Kulturno pionirstvo je najtežje in najstrahotnejše.

Brezpogojna discipliniranost igralca je najtežja in najstrahotnejša.

Poznam in priznam samo eno in edino umetnost, kakor poznam in priznam samo eno in edino linijo: poštenost.

To resnico moramo v gledališču vedno priznavati! Tej resnici moramo v gledališču vedno služiti!

Gledališče je cirkus v tistem hipu, ko se odpove svojemu najvišjemu namenu: katarzi, to se pravi, ko se ne bori več proti popačenosti in napakam svoje dobe, ko jenja vzgajati.

Priznavam samo borbena gledališča. Zato v ansamblu ne prenesem umazanih in nesvobodnih ljudi.

Pravi gledališki človek ni nikoli domišljav in sebičen. To nam je hotel povedati Linhart, ko je zlezal v šepetalnico. Naš odlični šepetalec ing. Gostiša ga je dobro razumel.

Spet in spet razmišljam, če je v meni dovolj dobrote, razgledanosti in kritičnosti. In poguma! In razsipne ljubezni do vsega, kar je slovensko. Slovenski dramaturg mora imeti vse to. Jeseniški dramaturg še celo.

Na Jesenicah stroji nikoli ne utihnejo. Nепrestano pojo: delo, delo, delo... Samo v trdem, neprestanem delu je uspeh.

Skoraj bi si upal postaviti tole definicijo: talent je garanje, združeno s polno človečnostjo.

Maksim Gorki bi tole povedal igralcu: kako boš dojel človeka, če ga ne spoštuješ! Če ne ceniš njegove enkratnosti, njegove polne svobodnosti.

Kaj najbolj ubija umetnost? Zanikanje in tlačenje osebnosti.

Sovražim fašistično „umetnost“ in fašističnega „umetnika“.

.....

K jeseniški kulturni problematiki

Zdi se mi, da bi Jesenice na najlepši način proslavile Prešernov praznik, če bi vsi delavci naročili Prešernove Poezije. Najboljši jugoslovanski delovni kolektiv naj bo tudi v kulturnem oziru na prvem mestu. Cenene so besede: Prešeren je last delovnega ljudstva! Ne samo cenene, tudi lažnive so. Takele suhe parole so zelo smešne in nevarne. Tovarniški sindikat naj poskrbi, da bodo vsi jeseniški delavci dobili Prešerna. Saj so Jesenice središče Prešernovega okraja!

Nič kaj niso zadovoljivi rezultati, ki nam jih nudi statistični pregled obiskovalcev jeseniške Sindikalne knjižnice. Knjižnico obiskuje samo dobrih 5% Jeseničanov. (Knjižnica ima 706 članov, izmed teh jih je 10% iz okolice.) Ogromno večino obiskovalcev predstavljajo študentje (40%) in delavci (tudi 40%). Ostanek zajema nameščence, gospodinje in zasebnike. Pripomniti je treba, da imajo študentje svojo gimnazijsko knjižnico, edinstveno po svojem obsegu in izboru, ki je v štirih mesecih izposodila študentom, ki jih je nekaj nad 600, okoli 2000 knjig, toliko, kolikor jih je izdala Sindikalna knjižnica v mesecu decembru, ko je bil obisk najmočnejši. Če tedaj odbijemo obiskovalce — študente in profesorje — ki imajo še svojo profesorsko knjižnico, potem je rezultat prav gotovo porazen. In vendar je Sindikalna knjižnica dobro založena z leposlovnimi, strokovnimi, poučnimi in znanstvenimi deli ter se iz meseca v mesec izpopolnjuje, saj ji je KSS v ta namen odobril mesečno nakazilo, ki znaša 4000.- din. Propagandni letak, ki ga je dal natisniti KSS, ni imel posebnega uspeha. Nova kavarna pa je vsako soboto in nedeljo zvečer nabito polna. Tam je seveda jazz. Tudi na plesnih vajah se kar tare ljudi. In nobena jeseniška gostilna še ni izkazala zgube! Zdaj je naša prva dolžnost, da pravilno usmerimo mladino. Gimnazijska mladina je v tem oziru posnemanja vredna. Storili bi veliko napako, če ne bi pomislili na ljudskošolsko mladino in tudi na najmlajši naraščaj. Mislim, da ne bi bilo preveč težko, dobiti in opremiti otroško čitalnico. Okusno, da naravnost razsipno opremiti! Male mizice, na njih vse polno slikanic, pravljič in cvetja,

otroški stoli, na stenah slike naših kulturnih delavcev in junakov ter izbrane umetniške slike. Nujno potreben bi bil radio. V prijetnem vzdušju tako opremljene knjižnice bi se naši otroci že od vsega početka učili ljubiti knjigo in delo naših vodnikov.

Dramatska šola bo, če bodo obiskovalci vztrajali, pomembno dvignila kvaliteto gledališč v našem okraju. Program, ki ga izvajajo predavatelji (Riko Požnel, magister Koželj, Tič Srečko, dr. Žlebnič, prof. Fortuna in dramaturg SLG) je izredno obširen in več ali manj izčrpno obravnava režijo, inscenacijo, masko, psihologijo, odrsko izreko in igro, razvoj dramatike in gledališča, pregled slovenskega literarnega in kulturno-političnega življenja ter gledališče Stanislavskega. Predavanja se vrše v eni izmed predavalnic jeseniške gimnazije, praktične vaje pa na odru SLG. Šolo uspešno vodi igralec SLG Ciril Pogačnik.

3. januarja so se pričela predavanja na večerni delavski gimnaziji. Predavajo profesorji jeseniške gimnazije. Pouk se vrši trikrat na teden (ponedeljek, sreda in petek) od 18.30 do 22. ure.

Obstojajo prvi, tretji in peti razred. Vpisalo se je nad 200 delavcev in nameščencev. Proforski zbor je sklenil, da bo z dohodki — šolnina znaša 100 din mesečno — izpopolnil dijaško in profesorsko knjižnico jeseniške gimnazije.

Jeseniška Ljudska univerza se letos šele prebuja. Zakaj?

Plesne vaje so trikrat na teden. Lani smo imeli na Jesenicah mladinsko gledališče, ki je bilo na zavidanja vredni višini.

Prav bi bilo, če bi slovensko centralno gledališče kdaj pa kdaj obiskalo Jesenice. Ljubljanski simfonični orkester je gotovo prepričan, da jeseniški delavci nimajo razumevanja za glasbo. Slovenski literati so najbrž pozabili na hojo med ljudstvo, iz katerega so zrasli.

Pred lokalom podružnice Slovenskega knjižnega zavoda je stala dolga vrsta ljudi. Ljudje so mirno čakali, da pridejo na vrsto. S knjigo pod pazduho so veselo prihajali iz prodajalne.

Dolga, še vedno dolga je bila vrsta, ko se je pojavil na pragu smehljajoči se prodajalec in povedal: „Vse razprodano!“ Ljudje so bili sicer žalostni, a ponosni. „Dobro! Zelo dobro! Kdaj pride nova pošiljka?“

Eh, seveda, to se mi je le sanjalo. Šolski primer asociacije: podnevi sem namreč gledal, kako so razdeljevali prašičke.

Novi zbor, ki je prvič nastopil na proslavi 11. januarja, je za jeseniško kulturno življenje dragocena pridobitev. Podajanje Simonitijeve harmonizacije makedonske pesmi „Golem me teži . . .“ je bilo že kar precej dognano in ga je zato občinstvo z navdušenjem sprejelo. Zdaj lahko trdimo, da je naše mesto dobilo moški zbor, ki ima pred seboj lepo prihodnost. Ko se bo dokončno zlil, ko bodo nekateri poedinci, ki doslej preveč izstopajo, dognali, da s tem razbijajo homogenost zbornega izvajanja, ko bodo pevci posvečali polno pozornost čistim nastavkom, pravilnemu dihanju in dirigentu in ko bo ta pridobil na sugestivnosti doslej še nesuverenih namigov, bo zbor postal ne samo učitelj in vzgled posameznih zborov v okraju, ampak tudi pomembni predstavnik jeseniške pevske kulture v naši širši domovini. Pevci — delavci, nameščenci in inženirji jeseniške tovarne — zaslužijo polno priznanje in pohvalo, posebej še dirigent tovariš Ulaga. Zbor naj vestno nadaljuje s svojim delom. Čimprej naj določi koncertni program in ga začne študirati. Hkrati naj obiskuje posamezne kraje v okraju. Zbor zasluži, da se ga vsestransko podpré.

Prav bi bilo, če bi začeli misliti na kulturno ekipo (gledališče, pevci, fizkultura, orkester, glasbena šola, študentje), ki bi na turneji po vsej Jugoslaviji prikazala sliko kulturnega življenja na Jesenicah.

Prav bi bilo, če bi spomladi taka ekipa obiskala Primorsko in Trst.

„Le čevlje sodi naj kopitar!“ Zapisal sem ta Prešernov stih za tiste „vodnike“ jeseniškega kulturno-prosvetnega življenja, ki ne vedo ali nočejo vedeti, da to življenje samo zavirajo.

Dramaturg

Glas iz občinstva — ali deset božjih zapovedi

Otvoritvena predstava SLG Jesenice nas je nekoliko razočarala. Kot ljubitelji gledališča Vam hočemo povedati, kaj nam ni bilo všeč.

1. Predstava se je pričela s precejšno zamudo, kar zelo slabo vpliva na gledalce.
2. Čeprav se drama godi počasneje kot burka, se nam je zdelo, da moramo posamezne igralce zelo dolgo čakati, predno se jim je zljubilo priti na oder. Tiste pavze, ko igralec čaka na odru, kdaj se bodo vrata odprla in bo soigralec prišel, da bo lahko igra potekala naprej, so mučne i za igralca i za gledalca.
3. Kadar so se odprla vrata, si lahko videl ves igralski zbor, ki je tičal za vrati in potem zbegano zbežal.
4. Bila je prava drama vseskozi. Vsaj v prvem in drugem dejanju bi lahko videli kakšen veder obraz, ne pa vseskozi same klavrneže brez življenja. (Posebno ženske vloge).
5. „Obleka dela človeka“, pravi pregovor in tudi na odru to drži. Moški so to dobro razumeli in so bili tudi primerno oblečeni. Ženske pa tega ne razumejo in se jim tudi ne da dopovedati. Posebno Francka je bila obupna v drugem dejanju. Pokvarila je igro s svojo „cifasto“ obleko. V tej vlogi bi mi radi videli zdravo dekletko z dežele.
6. Kralj na Betajnovi ima zadnjico vedno malo preveč nabasano in mu preveč stran štrli. Bil je malo preveč siv, drugače nam je bil zelo všeč. Maksu ni kaj očitati. Francka želimo še videti. Opazilo se je, da župnik ni znal vloge. Ani se pozna, da je na odru doma. Nina je bila prijetna, samo malo bolj bi morala prikazati strah pred stricem. Francka ima lep glas, prikazati pa ne more dekleta, ki bi se vanjo pol fare zaljubilo.
7. Opazilo se je, da se je jezik na vašem odru zelo zboljšal.

8. Pri celi predstavi nas je motila šepetalka. Želimo, da drugič šepeta, ne pa da govori tako glasno, da se je slišalo do desete in enajste vrste.
9. Pavze med dejanji so bile na sobotni predstavi mnogo predolge. Če ni nikogar, ki bi finansiral plače premikačev kulisa, potem je bolje, da se preneha z igranjem. Ali pa preskrbite tudi za premiero podgane, ki bodo plesale med nogami in krajšale čas.
10. Tovariši režiserji, trudapolno je bilo vaše delo! Upamo, da bomo še lahko kritizirali in se bomo tudi po vsaki predstavi oglasili.

Obiskovalci gledališča

Drobne vesti

25. januarja bo premiera Lipahove burke „Glavni dobitek“. Režiser Riko Požanel. Igrajo: Janko Markelj, Weiss Angelca, Rainer Bogo, Cegnar Franc, Smolej Elica, Lotrič Franc, Iskra Marica, Ferjan Dična, Jeraša Alojzij in Čuden Slavka.

1. februarja bo premiera prve slovenske igre „Matiček se ženi“, ki jo je napisal naš preporoditelj Anton Linhart. Režiser Tič Srečko. Naslovno vlogo igra dramaturg SLG, Nežko Ančka Tičeva, Tončka Tatjana Gostiševa, barona Lotrič Franc, baronico Novak Marija.

Za proslavo 11. januarja je SLG naštudiralo predigro iz Tollerjeve drame „Naskok na stroje“.

Tajnik SLG Ivo Pušar je zaradi prezaposlenosti podal ostavko. Njegovo mesto je prevzela tov. Iskra Marica.

Puščice

Premalo zakurjena dvorana.

Če več toplote bi želeli,
na dan prihajam s to konkretnostjo:
mi Vas z umetnosjo,
Vi s ploskanjem bi nas ogreli.

Užaljeni igralki Dični.

Ne misli, da usoda tepe Te krivična!
Saj si igralka vestna, mična
in draga vsem — čeprav jezična!
Ne drži šobe kakor mlada gospo — dična!

Tožba režiserja Tiča nad žalostno usodo režiserskega kolegija.

Sedmorica se je zagnala proti Tebam,
popadali so vsi, zdaj sam prezebam!

Zakaj se Matiček ne bo ženil.

Le kaj še čakaš, zvitorepi moj Matiček?
I no, za ohcet prav prišel bi
sindikalni mi prašiček!

Uprava kalkulira.

Če Cankar ne, njegov poznanec Lipah
bo poskrbel za lep profitek!
Zadeli glavni smo dobitek,
nam dolg ne bo več ropotal po šipah!

Popravi v 1. številki:

Stran 3, zadnja vrsta spodaj in stran 4, prva vrsta zgoraj:
„ki sta jo vodili med seboj obe enako gnili tradicionalni stranki,
ali pa samo napad proti vladajočemu klerikalizmu, bi...“ itd.;
stran 7, vrsta 24, zgoraj: „nizkim instinktom med“ itd.;
stran 7, vrsta 9, spodaj: „ljudstvo v nevednosti“ itd.
stran 8, vrsta 6, zgoraj: „bogata fantazija, ki“ itd.

Domoznanski odd. - Arhar

792

GLEDALIŠKI list

1946/1947

3666/1946/1947

792(497.4 Jesenice)

0935366,2

KNJIZNICA
IVANA POTRCA
PTUJ

COBISS ◉